

Beszámoló a 8. Tolmácsok és Fordítók Országos Fórumának előadásaiból

Talentum-Debreceni Bt., Budapest, 2016. augusztus 25–26.

Tavaly augusztusban nyolcadik alkalommal rendezték meg a *Tolmácsok és Fordítók Országos Fórumát*. A másfél napos konferencia – évről évre mintegy 50-60 szakember részvételével – biztosít találkozási lehetőséget a szakma képviselői számára. Kiemelten kezeli a pályakezdő tolmácsok és fordítók támogatását. Az eseményt a *fordit.hu* közvetíti.

Fáber András címzetes egyetemi docens köszöntőjét követően Bozai Ágota műfordító előadását hallgathattuk meg *Le- és felfordulás avagy a műfordulásnak packázásai* címmel. Az előadó szerint a műfordítóról a mai napig az a téves kép él az emberekben, hogy kényelmesen üldögél otthonában egy sokszáz oldalas mű előtt, gépelget-gépelget, majd egyszer csak a többszáz oldalas mű magától „lefordul”. Ezt a képet megcáfolva felhívta a figyelmet azokra a tényezőkre, amelyek nagyban megnehezítik a műfordító mindennapjait és munkavégzését. Mint minden szakmának, ennek is megvannak a szépségei mellett az árnyoldalai is, a műfordítónak tehát legalább annyi oka van panaszkodni, mint dicsekedni.

Szaffkó Péter egyetemi docens *Kell-e és mire jó a műfordítás-elemzés?* című előadása is azt fejtette, hogy az „átlagemberben” igen homályos kép él a műfordító munkájáról. Amikor műfordításra gondolunk, leggyakrabban színdarabok és versek fordításában gondolkodunk. Kevés szó esik például arról, hogyan fordítottak le egy-egy szöveget, vagy ha létezik is ilyen elemzés, kevés gyakorlati példa támasztja alá a leírtakat. Felvetődik továbbá, vajon ki írjon

műfordítás-kritikát? Műfordítók, nyelvtanárok vagy az olvasóközönség? Az előadó szerint a műfordítás minőségét végső soron mindig az olvasó dönti el.

Sz. Ács Márta protokolltanár *Tolmácsetikett és -etika* című előadása számba vette a tolmácsolás központi jelentőségű tényezőit: szakmaiság, szakszerűség, szakmai alázat, kollegialitás, semlegesség és titoktartási kötelezettség. A tolmács munkavégzés közben kerül mindennemű manipulációt, nem közvetít saját politikai álláspontot, továbbá érzelmei sem jelenhetnek meg a produkciójában. A hallgatóság megismerhetett néhány olyan protokolláris szempontot is, amelyet a jó tolmács mindenképp szem előtt tart munkája során. Végeredményben maguk a tolmácsok adják saját szakmájuk rangját.

Sereg Judit, az ELTE-FTT oktatója *Az audiovizuális fordítás mint fordítói szakma jelenlegi helyzete* című előadásában beszámolt a ma audiovizuális fordítójának munkáját meghatározó tényezőkről: a szinkron készítése csapatmunka, a fordító a folyamatnak csak viszonylag szűk részében vesz részt; a szinkronstúdió az ár és a gyorsaság alapján választ fordítót; ajánlásos rendszer él; kevés a minőségi oktatási lehetőség; hiánycikk a visszajelzés; embertelen a munkatempó; évek óta stagnálnak a gázsik, a percdíjalapú számlázás jellemző. Ezután kitért a fordító elismertségére, kiemelve, hogy gyakran a nevét sem említik meg. Ugyanakkor pozitívként jelölte meg a technika fejlődéséből adódó könnyebbségeket, többek között a filmek feltöltésének gyorsaságát és a munkavégzést nagyban megkönnyítő vágóprogramokat. Előadását Galambos Péter szinkronszínész mondatával zárta: „Ugyanazt a szakmát műveljük, teljesen mindegy, ki melyik végén van a mikrofonnak.”

Bán Miklós, a Proford elnöke *Hősök és kóklerek – a fordítói étosz tegnap és ma* címmel tartott előadása a fordítási szakmában jelenleg aktív generációk nemzedéki identitását vizsgálta. Kísérletet tett annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy a különböző életkorú szakemberek vajon miért gondolkoznak egészen másként a szakmáról, piacról, etikáról, kvalitásról, és miért ennyire mások a szakmai, etikai prioritásaik.

Beták Patrícia, a BME-TFK nappali képzésének vezetője *Amikor a mentorművek beindulnak...* című előadásában a Proford és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Fordító- és Tolmácsképző központja által indított M⁴ mentorprogram alapjairól számolt be. A partnerek közös kezdeményezéseként megvalósuló mentorprogram alapjának (gyakorlott tolmácsok/fordítók egyengetik pályakezdők útját) újszerűségét az adta, hogy a résztvevők (mentorok, mentoráltak, módszertani felelősök, oktatók) magas száma ellenére a program szervezett keretek között, egységes módszertan, folyamatos monitorozás (többirányú konzultációk) és egyeztetés mentén valósult meg, valamint fő céljai közé tartozott a módszertani jó gyakorlatok közzététele is. Az előadás számba vette a mentorprogram alapelképzelését, feladatköreit, módszertanát, ütemtervét, valamint deklarált célkitűzéseit és megvalósult céljait.

W. Farkas László konferenciatolmács évről évre szellemes anekdotákon keresztül mutatja be a sorozatok, reklámok, dokumentumfilmek fordításában fellelhető melléfogásokat angol–magyar nyelvi viszonylatban. *Tolmácsbakik, félrefordítások 4.* című, már-már tradícióvá vált előadásában ismét néhány sokatmondó példát mutatott be a gyenge fordítási/tolmácsolási minőségre. Több témakörben vizsgálta a „bakikat”, köztük a félreérthető, értelemzavaró fordításokat és az egyszerűen silány minőségben fordított mondatokat.

Fáber András címzetes docens *Nyelv és játék* című előadásában arról számolt be, hogy a játékoknak nagy szerepük volt a természettudományok és a társadalomtudományok, nevezetesen a matematika, és tágabb értelemben a gondolkodás fejlődésében, sőt egyes jelentős találmányok (számítógép) megszületésében. Kitért a nyelvi játékok fajtáira és céljaira. A célok között kiemelte játékosársunk legyőzésének vágyát, valamint a rejtőzködés és titkolózás utáni vágyunkat. Ez utóbbi leginkább a kódolt játékok (akrosztichonok, anagrammák) esetében

hangsúlyos. Szó esett továbbá azokról a nyelvi játékokról, amelyek egyúttal invencióként jelennek meg az írásban (hosszú szavak, rejtett szavak, nyelvtörők, ritmikai aspektusok, rím-játék). Fontos kiemelni, hogy a nyelvi játékokban szerzett gyakorlat fokozza a tolmács és a fordító egyes készségeit (találékonyság, reakciósebesség), végső soron tehát munkája eredményességét.

Szekeres Csaba, az SDL Trados ügyvezetője *Segítség, gyorsan kell fordítani!* című előadásában a CAT vs. hagyományos fordítás témakörét járta körül. Felsorolta a CAT-eszközökkel támogatott fordítási folyamat előnyeit: a Studio fordítási memóriája mindenre emlékszik, így a szoftver használatával megspóroljuk azt az időt, amit eddig a hasonló témájú korábbi anyagok előkeresésével, majd a tartalmak ellenőrzésével, másolgatásával töltöttünk; következetes szóhasználatot lehetővé tevő terminológiai adatbázis- és szótárfunkciót tartalmaz; a program elektronikus szótára fordítás közben is könnyedén bővíthető; a Studio precíz projektelemzést tesz lehetővé; rendelkezik a fordításhoz szükséges különböző programokkal és programverziókkal (kiadványszerkesztő programok stb.), naprakész fájlszűrőkkel, a fájlformátumok széles tárházát támogatja). Ezt a szoftvert jelenleg 4500 nyelvi szolgáltató, 8000 vállalat és 100 000 szabadúszó használja világszerte, Magyarországon ez az arány 8 képzőintézmény, 39 nyelvi szolgáltató és 1100 szabadúszó körül alakul.

Győrffy Ildikó siketvak jelnyelvi tolmács *Siketvak tolmácsolásbemutató* című előadásának köszönhetően beleláthatunk a jelnyelvi tolmácsok mindennapjaiba. A jelnyelvi tolmácsolás során a hagyományos tolmácsszerep kiszélesedik, hiszen a jelnyelvi tolmács egyben alapvető kommunikációs csatornaként is jelen van az adott kommunikációs helyzetben: kéz a kézbe jeelve, az információt taktilisan adva át kommunikálja siketvak ügyfelének a terem alakját, a bejárat, az ablakok és egyéb dolgok pontos elhelyezkedését a teremben. A tolmács munkavégzésének alapfeltétele a tolmácsolandó féllel kialakított bizalmi viszony.

Jeltolmácsolást a Sinosznál és a Hallatlan Alapítványnál tanulhatnak az érdeklődők, az előadó azonban felhívta a figyelmet arra, hogy az intézményi tanulást kiegészítendő az igazi tanulás mindig az ügyféltől jön.

Varga Katalin, az EC Innovations Magyarország vezetője *Miben rejlik a projektmenedzser munkája?* című előadásában ismertette a munkához szükséges készségeket és ismereteket: komplex munkafolyamatok kezelése, kritikus időgazdálkodás, stresszkezelés, optimalizációs lehetőségek beazonosítása, folyamatos szervezési feladatok, problémamegoldás. Ezután kitért a projektmenedzser feladataira: ügyfélkérések kezelése és „lefordítása”, a projektek idő- és költségigényének megtervezése, fordítástámogató szoftverek használata, technológiai háttér hozzárendelése a projekthez, a projektbe bevonandó szereplők kijelölése, lokalizációs szempontok figyelembe vétele, folyamatoptimalizálás. Kiemelte, hogy az egyéni fordító és a nyelvi szolgáltató projektmenedzsermentje hasonló, a különbség abban rejlik, hogy az előbbi nehezebb helyzetben van, hiszen minden teendő egyedül rá hárul.

Bálint András, a fordit.hu alapítója *Eladó a fordítóiroda? A fordítói üzlet ára...* című előadása szerint pörögnek a dolgok a nagyvilágban az akvizíciók háza táján, hazánkban azonban nincsenek hatalmas történések ezen a területen.

A fordítóipari körkép azt mutatja, hogy világszerte jelenleg mintegy 28 000 fordítóiroda működik, ebből hazánkban kerekén 160. A hazai fordítóirodák méretéről megtudtuk, hogy ezekben átlagosan hét fő dolgozik: egy fordítástechnológus, három projektmenedzser, egy értékesítő, két belső fordító. Vajon hol húzódik a határ az irodai működés és a szabadúszó praxis között? A választ a következő tényezőkre érdemes alapozni: nyelvpárok kínálata, fordítási mennyiség, profit, kiterjesztett garancia (áll-e a fordító mögött jogi személy).

Gál-Berey Tünde, a Villámfordítás és a Transzfészek alapítója *Tényleg szereted a fordítót? CSR a fordítási piacon* című előadásában bemutatta a vállalati felelősségvállalásban a fordítóra vonatkozó jó gyakorlatokat. Magyarországon az együttműködő verseny még nem elterjedt, az aktív verseny azonban hihetetlen innovációs lehetőségekkel rendelkezik, így tehát célra vezető lenne kiszorítanunk a rossz gyakorlatokat, lehetővé téve, hogy az innováció betörjön a magyar piacra is.

Az előadó a Villámfordítás modelljén keresztül mutatta be, mit jelent a CSR a fordítási piacon: a mikrokörnyezet jelentőségét, a fair trade alapelveit, az értékteremtés folyamatának ismeretét, az értéket teremtő szereplők megbecsülését (a fordító mint erőforrás), pénzügyi megbecsülést, supportot, fenntartható és méltányos üzleti folyamatokat, megosztott kockázatvállalást, méltányos értékelési rendszert és tisztességes versenyt.

Yarné Katona Nasrin tolmács, a politikatudományok kandidátusa *Interkulturális kapcsolatok szerepe és buktatói a tolmácsolásban* című előadásában azokat a kulturális különbségeket mutatta be, amelyek buktatókként jelenhetnek meg a tolmácsolásban. Kitért a testbeszéd jelentőségére az iszlám kultúrákban, majd a külsőségek értelmezésében megfigyelhető különbségeket mutatta be – természetesen az európai kultúrával összevetve. Kiemelte a tolmács alkalmazkodóképességének fontosságát. Ezután beszámolt néhány olyan visszasságról, amelyek nagyban megnehezíthetik a munkavégzést.

Cseh Gizella tanár, újságíró, idegenvezető *A magyar mint idegen nyelv és kultúra a külföldieknek* című előadásában a (cseh-)szlovák kultúra kontextusában mutatta be a magyar mint idegen nyelv és a magyar mint anyanyelv oktatásának jellemzőit. Előadását jellemzően azokra a kontrasztív szempontokra fűzte fel, amelyek a magyar mint idegen nyelv oktatására használt egyetemi jegyzetekben és tankönyvekben lelhetők fel. Beszámolt a magyar mint idegen nyelv oktatásának kiemelkedő személyiségeiről, és számba vette a jelenleg működő hungarológiai képzéseket, felnőttképzési intézményeket, kulturális intézeteket, nyelvvizsgahelyszíneket, valamint a kiemelendő publikációkat és tankönyveket ezen a területen.

Beták Patrícia